Molnár Dániel Márton

A magyar vidék William Hunter útleírásában és angliai recepcióiban a XVIII. század végén.

Szekció:
A vidéki élet emlékezete, a vidéki társadalom képei az írott, nyomtatott és audiovizuális történeti forrásokban

A XVIII. század végén két angol utazó is járt Magyarországon. Közülük Robert Townson írásai az ismertebbek és a feldolgozottabbak. Az angol geológus, aki az első Tátra-kutató is volt egyben, 1793-ban járt Magyarországon, és 1797-ben adta ki útleírásait. A másik utazó, az 1792-ben (majd még később, 1800-ban) itt járt William Hunter már kevésbé ismert. Pedig ő sok szempontból érdekesebb forrás, mint Townson. Neki ugyanis nem voltak főúri pártfogói, szállásadói, ezért kénytelen-kelletlen az ország infrastruktúrájára volt utalva. Őt nem vitték jobbágyfuvarral egyik településből a másikra, és nem töltötte főúri kúriákban az éjszakát. Sok szempontból jobban tapasztalta a magyar valóságot mint kortársa. Útiránya is fordított volt: míg Townson nyugatról ment keletre, addig ő ellenkezőleg, Erdélyből, Vöröstoronytól indult és haladt tovább Bécsbe.

A két, egyébként igen terjedelmes mű nyomtatásban is megjelent, és több kiadást megértek, tehát volt igény Angliában a hasonló beszámolókra. Különösen, ha megfigyeljük, hogy a művekről megjelenésük éveiben vagy röviddel utána jelentékeny recenzió-mennyiség keletkezett korabeli angol folyóiratokban. Townson írásait a kritikák jórészt dicsérték, míg Huntert, bár megfogalmazását, stílusát értékelték, nem egyszer – mai szóval – „kocaturistának” nevezték, mondván, hogy semmi érdemlegeset nem látott. Pedig, meglátásom szerint, Hunter művében – a korábban ismertetett okok miatt – több benyomást, közelebbi megfigyelést találunk. A recenziók többségéből azonban más is kirajzolódik: azok a sztereotípiák, hiedelmek és ismeretek, amelyek az angol olvasóközönségében a korabeli Magyarországról és a magyarokról élnek. Ezekkel a cikkek néha összevetik a műveket, valamint kiemelik a meglepő, szokatlan, újdonságként ható részeket.

Az előadásom két nagyobb részből fog állni, a fő források pedig William Hunter útleírása és annak recenziói lesznek. Először Hunternek a magyar vidékről alkotott benyomásait fogom ismertetni, milyennek látta a társadalmat, az infrastruktúrát, a kultúrát. Ezen kívül röviden kitérek a két, nagyjából egy időben készült beszámoló (Hunter és

Townson) közötti különbségekre és hasonlóságokra is. A második részben Hunter útleírásának korabeli recenzióiról (és egy kicsi általánosságban a hasonló cikkekről) fogok röviden beszélni, rámutatva, hogy miképpen lehet ezekből a véleményekből a korabeli angol közvéleményben élő magyarság- és Magyarország-képet, sztereotípiákat és ismereteket rekonstruálni. Zárásként kitérek a források hasznosíthatóságára, a bennük lévő vizsgálati lehetőségekre, illetve módszerekre is.